

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Abulqosimov H.P., Abulqosimov M.H., Iqtisodiy xavfsizlik: nasariya va amaliyot. O‘quv qo‘llanma -T.: Noshirlik yogdusi, 2019.-620b.
2. Mamatov A.A. Iqtisodiy xavfsizlik.-T.: O‘quv qo‘llanma, MG Harbiy-texnik instituti, 2020 yil. 415-bet.
3. Shodmonov Sh. Sh., G‘ofurov U.V. “Iqtisodiyot nazariyasi”, Darslik, T.:2010.

TA‘LIM-TARBIYA JARAYONIDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI VA UNI YUKSALTIRISH OMILLARI

Akhundjanova Dilaram Nurmaxamatovna

*Toshkent viloyati Chirchiq shahar
3-sonli UO`TM katta o`qituvchisi
Axunjanovadilorom291@gmail.com*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ta‘lim jarayonida pedagogik texnologiyalardan foydalanishning samarali jihatlari va ta‘lim sifatini oshirishdagi ahamiyati haqida aytiladi. Shuningdek maqolada ayrim texnologiyalarning foydalanish usullari bo‘yicha tavsiyalar beriladi.*

Kalit so‘zlar: *ta‘lim, tarbiya, o‘quv, jarayon, texnologiya, pedagog, pedagogik, usul, metod.*

Bugungi kunda barkamol shaxsni tarbiyalash, respublikamizda kadrlar tayyorlash tizimini zamonaviy texnologiyalar asosida uzliksizligini taminlash, uning mazmunini takomillashtirish, otaonalar, talaba va o‘qituvchilarda ta‘lim va tarbiya jarayoniga bo‘lgan munosabatlar barqarorlik asosida "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"ga binaon bosqichma – bosqich amalga oshirilmoqda. Ushbu dasturning "Uzliksiz talimni tashkil etish va rivojlantirish prinsiplar" qismida "ta‘limning ijtimoiylashuvi – ta‘lim oluvchilar estetik boy dunyoqarashni hosil qilish, ularda yuksak ma‘naviy va ijodiy fikirlashni shakillantirish" zarurati alohida qayt qilindi."Barkamol avlod", mustahkam oila davlat dasturlarini amalga oshirishda ilg‘or inavatsion va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan barqaror ravishda foydalanish raqobatbardosh yuksak malakali kadrlarni tayyorlashda yaqqol sezilmoqda. Xo‘sh pedagogik texnologiya nima? Uni amalyotda qanday qilib joriy qilish mumkin? Dastlab Texnologiya tushunchasiga aniqlik kiritaylik. Bu so‘z fanga 1872 yilda kirib keldi va grekcha 2 so‘zdan texnos -hunar va logos- fan, so‘zlaridan tashkil topib, hunar fani ma‘nosini anglatadi.O‘zbekistonlik metodist B.L. Farbermen pedagogik texnologiyaga quyudagicha ta‘rif beradi Pedagogik texnologiya ta‘lim jarayoniga yangicha yondashuv bo‘lib, pedagogikada ijtimoiy muhandislik ong ifodasidir. U pedagogik jarayonni texnika imkoniyatlari va insonning texnikaviy tafakkuri asosida standart holga soladigan, uning optimal loyahasini tuzib chiqish bilan bog‘liq ijtimoiy xodisadir. Yoshlarni mustaqil bilim olishga o‘rgatish bugungi kunning eng muhim va dolzarb vazifalaridan biridir. Shu o‘rinda ta‘kidlash lozimki, bugungi kunda yoshlarni ma‘naviy intellektual rag‘batlantirishning ahamiyati katta. Ma‘naviy intellektual sifatlarni zamonaviy usullarda aniqlash tarbiyaviy jarayonga samarali o‘zgarishlar kiritadi. O‘quvchi ishlarning talabalarning ma‘naviy intellektual shakllanish sifatlaridagi yutuq va kamchiliklarni odilona baholash tizimi tarbiya mazmuni, usullari va uning tashkiliy shakllarini yaxshilashga doir tuzatishlar kiritilishi lozim.

Talabalarning bilimini, aqliyxolalarini nazorat qilish va baholash davlat miqyosidagi muxim ahamiyatga ega ishdir.Shu bilan birga, nazorat va baholash jarayoni o‘quvchi bilimining boyishiga, ular shaxsining rivojlanishiga hamda tarbiyasiga ta‘sir ko‘rsatadi. Pedagogika fani bilimlarni o‘z vaqtida nazorat qilish va baholashning 3 vazifasi borligini alohida uqtiradi.

I.O‘zlashtirishni nazorat qilish va baholash natijalariga qarab davlat ta‘lim standartlarining qanday bajarilayotganligi to‘g‘risida xulosa chiqariladi va galdagi vazifalar belgilanadi.

2. Bilimlarni nazorat qilish va baholash natijasida o‘quvchi talabalarda bilimlar yanada kengayadi.

3. Ta‘lim sohasidagi yaxshi natijalar yoshlar tarbiyasiga ham ta‘sir ko‘rsatadi. Ularga ko‘tarinki ruh, o‘z kuchiga bo‘lgan ishonch va qizikishlar paydo bo‘ladi. Jaxonning ilg‘or tajribalari va ko‘plab pedagoglar mehnatining natijasi o‘laroq, reyting uslubi bugungi kunning eng maqbul nazorat mezonini deb qabul qilindi. Interfaol ta‘lim jarayonida dars o‘quvchilarning o‘zaro muloqotlari asosida amalga oshiriladi. Interaktiv ingliz tilidan olingan so‘z bo‘lib, «interakti»- ya‘ni inter - bu o‘zaro, akti – xarakter, ta‘sir, faollik ma‘nolarini bildiradi. Mana shu maqsadlar asosida darslarda yangi pedagogik texnologiyalar olib kirilsa, o‘quvchi darsning tinglovchisiga emas, balki faol ishtirokchisiga aylanadi. Pedagogik texnologiya-shunday bo‘limlar sohasi, ular yordamida 3-ming yillik davlatimiz ta‘lim sohasida tub burilishlar yuz beradi, o‘qituvchi faoliyati yangilanadi, o‘quvchilarda xurfiylik, bilimga chanqoqlik, vatanga mehr-muhabbat, insonparvarlik tuyg‘ulari tizimli ravishda shakllantiriladi. Bundan tashqari pedagogik texnologiya–ta‘lim jarayonining samaradorligini oshirish maqsadida o‘qitish va bilimlarni o‘zlashtirish jarayonida o‘qituvchining pedagogik va o‘quvchining o‘quv bilish faoliyatini uyg‘un ravishda tashkil etish, mazkur faoliyatni faollashtirish maqsadida, samarali o‘qitish metodlari, vositalari 25 dan ortiq shakllarini qo‘llash, ularning o‘zaro ta‘sirini aniqlashga imkon beradigan tizimlar majmuasidir. Hozir ta‘lim-tarbiya sohasida rivojlanib borayotgan yo‘nalishlardan biri–zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o‘quv jarayonida qo‘llash bo‘lib, uni amalga oshirish dolzarb vazifalardandir. Ma‘lumki, ta‘lim-tarbiya jarayoni katta avlod tamonidan o‘z bilim va tajribalarini o‘ziga kelayotgan avlodga o‘rgatishdan iborat bo‘lib, bu jarayonda asosan, inson hayoti uchun zarur axborotlarni avlod-dan-avlodga uzatish amalga oshiriladi.

Pedagogik texnologiya ta‘lim-tarbiya jarayoni sifatida ishtirokchilarning faoliyatlari orqali amalga oshiriladi. Bu jarayonning pirovard maqsadi barkamol insonni shakllantirish va rivojlantirish bo‘lib, asosan quyidagilardan tarkib topadi:

- ta‘lim-tarbiya berish;
- axborotlarni avlod-dan-avlodga uzatish;
- mustaqil fikrlashga o‘rgatish;
- bilim, ko‘nikma, malakalarni o‘rgatish va o‘zlashtirilishiga erishish;
- turli metodlarni qo‘llash va takomillashtirish;
- ta‘lim-tarbiya jarayonida insonparvarlik, halqparvarlik, mafkuraviy tamoyillarga asoslanish;

o‘quvchining tayyorgarlik darajasini, fiziologik, yosh xususiyatlarini, gigiyenik talablarni hisobga olish. Pedagogik texnologiya o‘quv jarayoni (ya‘ni o‘qituvchining, o‘quvchining faoliyati bilan) uning tarkibi, vositalari, usullari va shakllari bilan eng ko‘p darajada bog‘langan. Hammamizga ma‘lumki, inson hamma sohada biror maqsadga erishish uchun, o‘ziga ma‘qul bo‘lgan yo‘l, usul, vositalardan foydalanib, zarur faoliyatni amalga oshiradi. Demak, avval maqsad paydo bo‘lsa, keyin shunga muvofiq, mavjud imkoniyatlarga suyangan holdagi faoliyat kelib chiqadi. Ushbu sxemada pedagogik texnologiyaning asosiy tarkibiy qismlari aks etgan. O‘quvchilarning o‘zlashtirgan bilimlarini amaliyotga qo‘llashda ko‘nikma va malakalar muhim rol o‘ynaydi. Ko‘nikma va malakalarni til bilan tushuntirib bo‘lmaydi, ularni amaliy faoliyatda ko‘rsatish kerak bo‘ladi. Shu sababli inson hayotining asosini faoliyat usullari (ko‘nikma va malakalar) tashkil etib, u o‘quvchining muhim sifati sanaladi. O‘quvchilarning dunyo haqidagi bilimlarida, bu borada tushunchalarni tarkib toptirishda Xilma-Xil ta‘lim uslublari, vositalaridan unumli foydalanishga to‘g‘ri keladi. Geografik bilimlar nafaqat